

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 31 (2003/2004)

Številka 3

Strani 170-171

Simon Vidrih:

DR. STANISLAV JUŽNIČ: HALLERSTEIN, KITAJSKI ASTRONOM IZ MENGŠA

Ključne besede: nove knjige, astronomija, zgodovina, biografija.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/31/1559-Vidrih.pdf>

© 2003 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

Dr. Stanislav Južnič: HALLERSTEIN, KITAJSKI ASTRONOM IZ MENGŠA

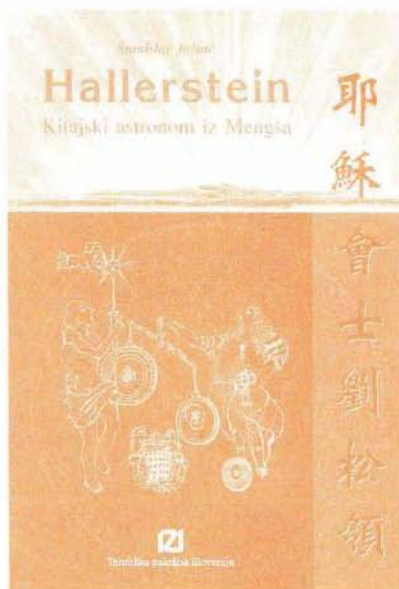
Ob 300-letnici rojstva barona Ferdinanda Avgušтина Hallersteina je pri Tehniški založbi Slovenije izšla knjiga *Hallerstein, kitajski astronom iz Mengša*, avtorja dr. Stanislava Južniča. Knjiga na nekaj manj kot sto straneh izčrpno predstavi življenje in delo, Slovencem še precej nepoznanega jezuita in mnogostranskega znanstvenika, barona Hallersteina.

V uvodnem poglavju avtor oriše Hallersteinovo izobraženo družino plemiškega rodu ter nas popelje po njegovi poti učenosti, od začetnega izobraževanja na domači graščini do končanih filozofskih ter matematičnih študijev v Ljubljani.

V drugem poglavju potujemo z dvaintridesetletnim jezuitom Hallersteinom v misijone na Kitajsko. Po tri leta trajajočem potovanju prispe na cilj, v Pekingu pa nato vse do svoje smrti opravlja službo dvornega astronoma in matematika.

Tretje poglavje predstavi znanstveno srenjo na Kitajskem, od portugalskih in francoskih jezuitov do domačih izobraženih kadrov, v katero se je s svojim delom vključil Hallerstein, v četrtem poglavju pa je govora o njegovih pisnih stikih z evropskimi znanstvenimi centri.

Najobsežnejše je peto poglavje, v katerem se avtor razpiše o nekaterih vprašanih in problemih znanosti 18. stoletja ter opiše Hallersteinov prispevek k njihovemu raziskovanju in razreševanju. Hallerstein je bil iz lastnega zanimanja ter po službeni dolžnosti aktiven na mnogih znanstvenih področjih. Med drugim je sodeloval pri astronomskih opazovanjih sončnih in luninih mrkov ter prehodov planetov Merkurja in Venere čez Sončevo ploskev. Zanimali pa so ga tudi drugi fizikalni pojavi, npr. elektromagnetizem in z njim povezani severni sij. Med svojimi potovanji po Kitajski je Hallerstein izdelal kar nekaj zemljevidov še neznanih kitajskih pokrajin.

Hallerstein je kot predsednik cesarskega matematičnega in astronomskega kolegija ter kot mandarin tretje stopnje dosegel na Kitajskem kot tujec najvišje možne funkcije in časti. Zaradi svojega dela in položaja je bil visoko cenjen v tedanjih evropskih znanstvenih krogih. Umrli je v Pekingu leta 1774.

Glavna nit pričujoče knjige je zagotovo kranjski znanstvenik Hallerstein, vendar bralec med branjem veliko izve tudi o njegovih znanstvenih kolegih ter o stanju naravoslovnih znanosti tedanjega časa v Evropi in posebej na Kranjskem. Avtor izredno skrbno in natančno iz številnih dostopnih virov sestavlja znanstvenikovo življenjsko pot. V želji, da bi ga čim natančneje umestil v okvir tedanje evropske znanosti, morda včasih nekoliko pretirava s številnimi podrobnostmi in zastranitvami, zaradi česar je pripoved manj tekoča, osrednja sporočilnost knjige pa očem bolj skrita. Ta majhna pomanjkljivost pa zagotovo ne odtehta velikega pomena, ki ga Južničeva knjiga ima. Slovenci smo dobili dragocen knjižni spomenik, posvečen, do danes po krivici slabo poznanemu, velikemu kranjskemu znanstveniku.

Simon Vidrih
